

Αρχείο 21

ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

ΕΠΙ ΤΟΥ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (ΕΣΠΑ) 2007-2013 – Δ' ΚΠΣ»

Διαδικασία

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.) ανέλαβε την έκδοση Γνώμης, για το «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013- Δ' ΚΠΣ», με βάση το άρθρο 82 παρ. 3 του Συντάγματος και το άρθρο 4 του Ν. 2232/1994.

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. συνέστησε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από την κα **Ρένα Κουμάντου** και τους κ.κ. **Δημήτρη Πολίτη** ως Πρόεδρο, **Χαράλαμπο Κεφάλα**, **Βασίλη Ξενάκη**, **Νικόλαο Λιόλιο** και **Χρήστο Σπίρτζη**. Την επιστημονική στήριξη στην επιτροπή εργασίας παρείχαν οι εμπειρογνώμονες κ.κ. **Φωκίων Δεληγιάννης**, **Πέτρος Λινάρδος - Ρυλμόν** και **Γιώργος Ρωμανιάς**. Τον επιστημονικό συντονισμό έχει η επιστημονική συνεργάτης της Ο.Κ.Ε. Δρ. **Αφροδίτη Μακρυγιάννη**.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε τέσσερις (4) συνεδριάσεις, ενώ η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίαση της 11^{ης} Απριλίου 2006.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητές ήταν οι κ.κ. **Χ. Κεφάλας** και **Δ. Πολίτης**, αφού ολοκλήρωσε την συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της 17^{ης} Απριλίου 2006, διατύπωσε την υπ' αριθ. 153 Γνώμη της Ο.Κ.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Συνοπτική Παρουσίαση του ΕΣΠΑ

Το υπό εξέταση Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 έχει καταρτισθεί από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών και αποτελεί αντικείμενο κοινωνικού διαλόγου με στόχο την οριστικοποίηση του.

Το ΕΣΠΑ περιλαμβάνει πέντε μέρη:

1. Ανάλυση της Υφιστάμενης κατάστασης
2. Παράγοντες που επιδρούν στην Ανάπτυξη
3. Βασικές Προτεραιότητες Αναπτυξιακής Πολιτικής
4. Συντονισμός του ΕΣΠΑ με το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας.
5. Συνάρτηση της Στρατηγικής με τις Ευρωπαϊκές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Στρατηγική της Λισσαβώνας.

Συνοπτικά το περιεχόμενο των προαναφερόμενων ενοτήτων έχει ως εξής:

Το πρώτο μέρος αναφέρεται συνοπτικά στις οικονομικές εξελίξεις που σημειώθηκαν στη χώρα μας την τελευταία δεκαετία. Ειδικότερα οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ αποδίδονται κυρίως στις επενδύσεις (δημόσιες αλλά και ιδιωτικές) καθώς και στην ιδιωτική κατανάλωση. Ως βασικότεροι παράγοντες που συντέλεσαν στην ανοδική εικόνα της ελληνικής οικονομίας αναφέρονται: α) τα δημοσιονομικά μέτρα για την είσοδο στην ΟΝΕ, β) οι Ολυμπιακοί αγώνες και η συναρτώμενη με αυτούς οικονομική δραστηριότητα, γ) η ναυτιλία και ο τουρισμός, και δ) οι κατασκευές και σε μικρότερο βαθμό η βιομηχανία.

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ καθοδική είναι η παραγωγικότητα της εργασίας τα τελευταία χρόνια, γεγονός που αποδίδεται στις χαμηλές επενδύσεις στην έρευνα, στην χαμηλή διάχυση των τεχνολογιών πληροφορικής, στον περιορισμένο ανταγωνισμό στις υπηρεσίες δικτύων και στην έλλειψη επιχειρηματικού δυναμισμού εξαιτίας της πολυνομίας και του ασταθούς φορολογικού συστήματος.

Στο δεύτερο μέρος, όπου προσεγγίζονται οι παράγοντες που επηρέασαν την ανάπτυξη, αναφέρεται ότι η βελτίωση των μακροοικονομικών συνθηκών η οποία επέτρεψε στην ελληνική οικονομία να επιταχύνει τους ρυθμούς ανάπτυξης της δεν οδήγησε τελικά στην αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Η συχνά επεκτατική δημοσιονομική και εισοδηματική πολιτική σε συνδυασμό με την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος τόνωσε τη ζήτηση και διατήρησε τον πληθωρισμό υψηλότερο από τον μέσο όρο της ευρωζώνης υπονομεύοντας την

ανταγωνιστικότητα. Η ανταγωνιστικότητα υπονομεύεται επίσης από το υψηλό κόστος και τη χαμηλή αποδοτικότητα του δημόσιου τομέα, την μη βελτίωση της δημόσιας εκπαίδευσης, την υστέρηση στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας και το χαμηλό επίπεδο οργάνωσης πολλών παραγωγικών μονάδων (κεφ. 2)

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ η αντιμετώπιση του διεθνούς ανταγωνισμού απαιτεί από τις επιχειρήσεις αυξημένη προσαρμοστικότητα, συνεχή προσπάθεια ανίχνευσης των εξελίξεων και έγκαιρη προετοιμασία για την αντιμετώπιση των κινδύνων και την αξιοποίηση των ευκαιριών (κεφ 2.1). Από πλευράς κεντρικής εξουσίας ο προσανατολισμός για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη πρέπει να επικεντρωθεί: α) σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριοτήτων με κριτήρια την υψηλότερη αξιοποίηση των πόρων και την μεγιστοποίηση του οφέλους, β) στην ενθάρρυνση των δικτύσεων των επιχειρήσεων, γ) σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας και δ) σε προϊόντα και υπηρεσίες που αξιοποιούν πέρα από τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών και τη μη τεχνολογική καινοτομία (κεφ. 2.2).

Ως βασικές προτεραιότητες πολιτικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης ορίζονται:

α) η ενίσχυση της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης με έμφαση στην άρση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων.

β) Η προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και η αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων

γ) η ενίσχυση των μεταφορικών, ενεργειακών και τηλεπικοινωνιακών υποδομών

δ) η προώθηση της στοχευμένης επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας

ε) η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο

στ) η προώθηση της ψηφιακής σύγκλισης και η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της δημόσιας διοίκησης. (κεφ 2.3).

Στο **τρίτο μέρος** προσεγγίζονται αναλυτικά οι βασικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής και συγκεκριμένα: α) η ισόρροπη ανάπτυξη των περιφερειών, β) η διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία, γ) το περιβάλλον και η αειφόρος ανάπτυξη, δ) η προσπελασιμότητα και οι υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, ε) η επιχειρηματικότητα και εξωστρέφεια, στ) το

ανθρώπινο δυναμικό, η) η ψηφιακή σύγκλιση και η λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Αναλυτικότερα:

Α. Περιφερειακή Ανάπτυξη. Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ: α) οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες χώρες κυμαίνονται σε μέτρια επίπεδα, β) παρατηρείται ανισομερής συμμετοχή των Περιφερειών στην κατανομή του ΑΕΠ, γ) η συγκριτική θέση των Περιφερειών και της χώρας στο κατά κεφαλή προϊόν βελτιώνεται σημαντικά με όρους Μονάδων Αγοραστικής Δύναμης, ε) παρουσιάζεται σημαντική διαφοροποίηση του ποσοστού ανεργίας μεταξύ των Περιφερειών, ζ) ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης στις δύο μητροπολιτικές περιφέρειες και στην Στερεά Ελλάδα, αλλά είναι καθοριστικός για την παραγωγή της τοπικής ΑΠΑ σε περισσότερες από τις μισές Περιφέρειες. Ο τομέας των υπηρεσιών συγκεντρώνεται στις δύο πλέον πυκνοκατοικημένες περιφέρειες. Τέλος ο πρωτογενής είναι διεσπαρμένος σε όλες τις Περιφέρειες με την εξαίρεση της Αττικής. (κεφ. 3.1.1)

Σύμφωνα με την έκθεση απαιτείται να καταβληθεί σημαντική προσπάθεια για την σύγκλιση. Οι προτεραιότητες της περιφερειακής πολιτικής εστιάζονται: α) στην ολοκλήρωση των βασικών υποδομών μεταφορών και περιβάλλοντος, β) στην ολοκλήρωση των παρεμβάσεων αναδιάρθρωσης της παραγωγικής βάσης (ενίσχυση επιχειρηματικότητας, προσέλκυση επενδύσεων, χωροταξικός σχεδιασμός), γ) στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και προστασίας του οικολογικού αποθέματος, δ) στην ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, στην ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, στην ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων, ε) στην άρση της απομόνωσης, στην τόνωση της δημογραφικής ανάπτυξης και με την ενίσχυση των υποδομών στον τομέα της υγείας, στ) στη διάχυση της γνώσης και της καινοτομίας, στη στήριξη συλλογικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών με εξωστρεφή χαρακτηριστικά και στην καλλιέργεια της σχέσης τουρισμού – πολιτισμού και ζ) στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και στη στήριξη των Τοπικών Πρωτοβουλιών για την Απασχόληση. (κεφ 3.1.3)

Για τις αστικές περιοχές προκρίνονται δράσεις που θα καταστήσουν τα αστικά κέντρα βιώσιμα με την περιβαλλοντική και ταυτόχρονα οικονομική έννοια του όρου και θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα μέσα από την προσέλκυση επιχειρήσεων. (κεφ. 3.1.4).

Για τις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές οι αναπτυξιακές προτεραιότητες διαφοροποιούνται ανάλογα με τα επιμέρους κυρίαρχα χαρακτηριστικά. Θα

καταβληθεί προσπάθεια ώστε οι αναπτυξιακές παρεμβάσεις να μην διακυβεύουν τη δομή και την ήπια λειτουργία των υπό ανάπτυξη περιοχών. (κεφ. 3.1.5).

Η ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου θα λάβει την μορφή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων. Κύριο ρόλο θα διαδραματίσουν τα νησιωτικά αστικά κέντρα και θα επιδιωχθούν δικτυώσεις μεταξύ τους με στόχο τον εκσυγχρονισμό του συστήματος κοινωνικών υποδομών, λειτουργιών και εξυπηρετήσεων (κεφ.3.1.6).

Β. Διασυνοριακή, Διακρατική και Διαπεριφερειακή Συνεργασία. Τα μέχρι σήμερα προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας είχαν περιορισμένα αποτελέσματα, σημαντική υστέρηση στην οικονομική και φυσική πρόοδο των έργων και σημαντικά προβλήματα στην διαχείριση και εφαρμογή τους.

Σημαντικός στόχος της νέας προγραμματικής περιόδου είναι η ανάδειξη της διασυνοριακής συνεργασίας σε απαραίτητο εργαλείο ανάπτυξης το οποίο θα λειτουργήσει μελλοντικά ανεξάρτητα από κοινοτικές χρηματοδοτήσεις. Κατά το σχεδιασμό των νέων προγραμμάτων δίνεται πρωτεύων ρόλος σε καινοτόμα προγράμματα, σε νέες κοινές δομές διαχείρισης που θα ευνοούν την ανάπτυξη πραγματικά ισότιμης εταιρικής σχέσης και σε εφαρμογή ρεαλιστικών λύσεων με τη συνεργασία και την ισότιμη εμπλοκή των εταίρων (κεφ. 3.2.1)

Γ. Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη. Το περιβάλλον αποτελεί βασικό συστατικό της ποιοτικής ανάπτυξης. Τα προηγούμενα χρόνια η περιβαλλοντική «σύγκλιση» και η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στο σύνολο των δημόσιων πολιτικών δεν είχαν εντυπωσιακά αποτελέσματα. Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός και η κατάρτιση του εθνικού κτηματολογίου δεν ολοκληρώθηκε. Σημαντικές ελλείψεις καταγράφονται στον περιβαλλοντικό έλεγχο και στην καταγραφή των περιβαλλοντικών δεδομένων.

Πέντε είναι οι Στρατηγικές κατευθύνσεις στον τομέα του Περιβάλλοντος κατά την προσεχή προγραμματική περίοδο: α) πλήρης ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές αναπτυξιακές πολιτικές, β) πλήρης ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών διαχείρισης αποβλήτων και λυμάτων, γ) προστασία-αιφορική χρήση και διαχείριση φυσικών πόρων δ) προστασία-αποκατάσταση και ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος, ε) προστασία-αποκατάσταση και αναβάθμιση ποιότητας αστικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι επιμέρους πολιτικές και ενέργειες περιβαλλοντικής αναβάθμισης στους τομείς προτεραιότητας και συγκεκριμένα: α) στη διαχείριση των υδατικών πόρων και των αστικών λυμάτων, β) στη διαχείριση των

στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων, γ) στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, δ) στην προστασία-αποκατάσταση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος – προστατευόμενες περιοχές, ε) στην προστασία-αποκατάσταση και αναβάθμιση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος, στ) στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση πολιτών-περιβαλλοντική εκπαίδευση-διασφάλιση της πρόσβασης σε εθνικό δίκτυο περιβαλλοντικής πληροφορίας, ζ) στην προστασία των φυσικών και ενεργειακών πόρων-ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η) στην πρόληψη των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών-πολιτική προστασία, θ) στη βελτίωση της οικολογικής ποιότητας της παραγωγής και κατανάλωσης προϊόντων και υπηρεσιών-ασφάλεια τροφίμων, ι) στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα περιβαλλοντικής έρευνας, προστασίας και διαχείρισης-υποβοήθηση τομέα κοινωνικής οικονομίας σε περιβαλλοντικές δραστηριότητες.

Είναι γεγονός ότι η αποτελεσματική άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής απαιτεί δημόσια διοίκηση με εξειδικευμένο προσωπικό και επαρκείς πόρους. Σημειώνεται επίσης ότι όσο αυξάνει η ρυθμιστική παρέμβαση της Ε.Ε. και της Πολιτείας τόσο πιο επιτελικός γίνεται ο ρόλος της δημόσια διοίκησης και τόσο περισσότερο θα προκύπτει ανάγκη για αποκέντρωση επιτελικών ή και ελεγκτικών λειτουργιών σε εξειδικευμένες υπηρεσίες ή οργανισμούς ή περιφερειακές δομές..

Δ. Προσπελασιμότητα και Υπηρεσίες Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος.

Οι ανάγκες για μεταφορικές ενεργειακές υποδομές θα συνεχίσουν να αυξάνονται καθιστώντας αναγκαία την ανάπτυξη και την ολοκλήρωση των δικτύων σε όλους τους τομείς και τον εκσυγχρονισμό τους με τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Ειδικότερα για τα διευρωπαϊκά δίκτυα είναι άμεση αναγκαιότητα η ολοκλήρωση των σχετικών έργων και η προώθηση των συνδέσεων τους με τις πύλες της χώρας. Στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών προβλήματα δημιουργούνται από την έλλειψη επαρκούς ηλεκτροκίνησης, τη μη αξιοποίηση του νέου τεχνολογικού περιβάλλοντος και την έλλειψη συνδέσεων με μεταφορικά κέντρα. Στον τομέα των λιμενικών υποδομών και των θαλάσσιων μεταφορών απαιτείται η ολοκλήρωση της λιμενικής υποδομής και ανωδομής και η διασφάλιση επαρκών συνδέσεων με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα (οδών, σιδηροδρόμων και θαλάσσιων λεωφόρων). Στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών είναι αναγκαία η ολοκλήρωση του αεροδρομίου της Θεσσαλονίκης καθώς και η ανάπτυξη των περιφερειακών αεροδρομίων. Στον τομέα των αστικών συγκοινωνιών απαιτείται η καλύτερη οργάνωση και η αύξηση της

χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς. Στον τομέα των βασικών ενεργειακών δικτύων απαιτείται η σταδιακή μείωση της εξάρτησης της χώρας από το πετρέλαιο.

Κεντρική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ αποτελεί η ανάπτυξη και ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών και των δικτύων ενέργειας αλλά και των δευτερευόντων συνδέσεων με αυτά. Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά ενδεικτικές στρατηγικές προτεραιότητες ανά τομέα που εξυπηρετούν τις προαναφερόμενες ανάγκες.

Ε. Επιχειρηματικότητα και Εξωστρέφεια. Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας απαιτεί δυναμική και εξειδικευμένη επιχειρηματικότητα η οποία θα πρέπει να διευκολύνεται αλλά και να καθοδηγείται αναπτυξιακά με ~~στοχευμένες ενισχύσεις και θεσμικές αναδιαρθρώσεις~~ από έναν αποτελεσματικό δημόσιο τομέα που θα παρέχει μία ισχυρότερη τεχνολογική βάση, ένα αρτιότερο δίκτυο άυλων και υλικών υποδομών και ένα αποτελεσματικότερο σύστημα χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης. Το αναπτυξιακό όραμα για την χώρα μας επομένως είναι η ανάπτυξη βιώσιμης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας με ποιότητα, ενσωματωμένη γνώση και καινοτομία και με εξωστρεφή προσανατολισμό προς αγορές υψηλής αγοραστικής δύναμης και απαιτήσεων.

Οι επιμέρους πολιτικές για την επιχειρηματικότητα επιδιώκουν: α) την ενίσχυση της ποιοτικής και βιώσιμης επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ επιχειρήσεων για την παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών ποιότητας και υψηλής προστιθέμενης αξίας, β) την αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με την δημιουργία του κατάλληλου πλαισίου για τη διευκόλυνση της λειτουργίας των επιχειρήσεων και την αναβάθμιση των θεσμών και υποδομών που υποστηρίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα και την προστασία του καταναλωτή, γ) την κάλυψη του ελλείμματος σε έρευνα και καινοτομία μέσω της σύνδεσης της με την παραγωγική διαδικασία και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, δ) την ανάδειξη και ενίσχυση της επιχειρηματικής διάστασης του τομέα του αθλητισμού και πολιτισμού, ε) την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, στ) την επικέντρωση και αναπροσανατολισμό των κρατικών ενισχύσεων και τέλος ζ) την αναπτυξιακή αξιοποίηση της ναυτιλίας.

ΣΤ. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού. Τα κρίσιμα σημεία τα οποία καθορίζουν και την αναπτυξιακή στρατηγική στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού αναφέρονται: α) στο χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των νέων, β) στη μεγάλη διάρκεια μετάβασης από το σχολείο στην ενεργό επαγγελματική ζωή, γ) στο υψηλό

ποσοστό ανεργίας των γυναικών, δ) στις δυσκολίες απασχόλησης των μεγάλης ηλικίας εργαζομένων, δ) στο υψηλό ποσοστό φτώχειας, ε) στο υψηλό ποσοστό μακροχρόνια ανέργων και στ) στο χαμηλό ποσοστό εκπαίδευσης και δεξιοτήτων.

Το αναπτυξιακό όραμα του ΕΣΠΑ επικεντρώνεται στην κινητοποίηση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας ώστε μέχρι το 2013 να διαθέτει τις αναγκαίες δεξιότητες και να απασχολείται σε ποιοτικές θέσεις εργασίας σε επίπεδα που θα επιτρέψουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, αύξηση της παραγωγικότητας και ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.

Οι βασικοί στόχοι και προτεραιότητες επικεντρώνονται επομένως στον τομέα: α) της εκπαίδευσης ώστε να καταστεί το εκπαιδευτικό σύστημα πρότυπο για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, β) της δια βίου μάθησης ώστε να αυξηθεί σταδιακά το ποσοστό συμμετοχής, γ) της απασχόλησης για την επίτευξη υψηλότερων ποσοστών συμμετοχής, δ) στον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης ώστε να επιτευχθεί η ισότιμη πρόσβαση όλων στην αγορά εργασίας και η πρόληψη φαινομένων περιθωριοποίησης και αποκλεισμού, ε) της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας ώστε να διασφαλισθεί η ποιότητα της υγείας του πληθυσμού.

Ζ. Ψηφιακή Σύγκλιση και Αναβάθμιση της Δημόσιας Διοίκησης. Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ η κύρια αναπτυξιακή επιλογή για την προώθηση της ψηφιακής σύγκλισης είναι η αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών προκειμένου να δημιουργηθεί μια ανοιχτή κοινωνία με περισσότερες ευκαιρίες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, υψηλότερη παραγωγικότητα και καλύτερη ποιότητα ζωής. Οι βασικοί επομένως στόχοι για την επόμενη προγραμματική περίοδο επικεντρώνονται: α) στην ψηφιακή σύγκλιση με επιμέρους δράσεις που εξυπηρετούν τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ποιότητας ζωής μέσω της χρήσης ΤΠΕ και νέων δεξιοτήτων, β) στη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της δημόσιας διοίκησης με επιμέρους ενέργειες οι οποίες επιδιώκουν μία πολιτοκεντρική αποτελεσματική και ευέλικτη δημόσια διοίκηση.

Στο τέταρτο μέρος επιδιώκεται ο συντονισμός του ΕΣΠΑ με το Ευρωπαϊκό Γεωργικό ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας καθώς απαιτείται η ενθάρρυνση της συνέργιας μεταξύ των διαρθρωτικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης, αγροτικής ανάπτυξης και αλιείας. Η συμπληρωματικότητα και η συνοχή των δράσεων πρέπει να εξασφαλίζεται τόσο σε χωρικό όσο και σε τομεακό επίπεδο. Προβλέπεται επομένως η οργάνωση και η λειτουργία της Επιτροπής Συντονισμού υπό την ευθύνη του ΥΠΟΙΟ η οποία θα

διασφαλίζει τη συμπληρωματικότητα των δράσεων και την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων τόσο στη φάση του στρατηγικού σχεδιασμού, όσο και στη φάση του προγραμματισμού.

Στο πλαίσιο της Επιτροπής Συντονισμού και υποστηρικτικά σε αυτή θα λειτουργούν Θεματικά Δίκτυα τα οποία θα φέρουν σε επαφή τους ενδιαφερόμενους φορείς χάραξης πολιτικής και θα διευκολυνθεί ο συντονισμός και η μεταφορά γνώσεων.

Τέλος στο **πέμπτο μέρος** εξετάζεται η συνάφεια της Στρατηγικής με τις Ευρωπαϊκές Κατευθυντήριες Γραμμές, τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και την Ατζέντα της Λισσαβώνας. Η συνάφεια της προτεινόμενης στρατηγικής του ΕΣΠΑ με τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής και της Ατζέντας της Λισσαβώνας εξετάζεται σε χρηματοδοτικούς όρους, σε όρους ποσοτικών στόχων καθώς και σε όρους περιεχομένου των πολιτικών, των προτεραιοτήτων και των μέτρων. Ως βασικό συμπέρασμα προκύπτει ότι οι προτεινόμενοι επτά βασικοί άξονες του ΕΣΠΑ παρουσιάζουν ισχυρή συνάφεια τόσο με τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής, όσο και με την ατζέντα της Λισσαβώνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: Η ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Η ανάλυση των διαθέσιμων στοιχείων που παρατίθενται στο παράρτημα (πίνακες 1, 2, 3) αναφορικά με την πορεία υλοποίησης του Γ ΚΠΣ μας οδηγεί στις ακόλουθες επισημάνσεις:

- Το ύψος των δεσμεύσεων (δημόσια δαπάνη) των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που έχουν ολοκληρωθεί μέχρι 31.3.2006, φθάνει ως μέσος όρος το 65 %. Αυτό σημαίνει, ότι, απομένει προς συμβολαιοποίηση, το υπόλοιπο 35 % του συνόλου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

- Επίσης, για τα Περιφερειακά Προγράμματα (μέσος όρος συνόλου) εμφανίζεται να έχει συμβολαιοποιηθεί μέχρι 31.3.2006, το 65 % της δημόσιας δαπάνης, ώστε το απομένον προς συμβολαιοποίηση μέχρι 31.12.2006, ποσόν να φθάνει και πάλι το 35 %.

- Αντιθέτως, η εικόνα στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες είναι σαφώς δυσμενέστερη, αφού, μέχρι 31.3.2006, έχει συμβολαιοποιηθεί μόλις το 46 % του συνόλου της δημόσιας δαπάνης και απομένει προς συμβολαιοποίηση, μέσα στους προσεχείς εννέα μήνες, το υπόλοιπο 54 % του συνόλου.

Στην πραγματικότητα, η εικόνα τόσο για τα Επιχειρησιακά και τα Περιφερειακά Προγράμματα όσο και για τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες είναι πολύ δυσμενέστερη αφού, τα πιο πάνω ποσοστά συμβολαιοποίησης (65 %, 65 % και 46% για τα Ε.Π., τα Π.Π. και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, αντιστοίχως), αναφέρονται, ως μέσοι όροι, στο σύνολο των προγραμμάτων και συνεπώς προκύπτουν από σχετικούς συμψηφισμούς, ενώ οι συμβολαιοποιήσεις πρέπει να εξεταστούν ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και Ταμείο. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι μέχρι πέρατος της προγραμματικής περιόδου του Γ' ΚΠΣ ο κίνδυνος απώλειας κοινοτικών πόρων λόγω καθυστερήσεων στην υλοποίηση, είναι ορατός. Για το λόγο αυτό η ΟΚΕ θεωρεί ότι επιβάλλεται η εντατικοποίηση των προσπαθειών υλοποίησης των δράσεων όπως επίσης κρίνει αναγκαίο να αντληθούν και ορισμένα διδάγματα από την πορεία υλοποίησης του Γ' ΚΠΣ τα οποία θα αξιοποιηθούν για την επόμενη προγραμματική περίοδο.

Στη βάση των διαθέσιμων στοιχείων διαπιστώνεται επομένως ότι υπάρχει ένα γενικό πρόβλημα απορροφητικότητας, αλλά είναι επίσης ορατά σοβαρά προβλήματα σε ότι αφορά την αποδοτικότητα των κυριότερων προγραμμάτων και σε ότι αφορά τους επιδιωκόμενους στόχους. Η συζήτηση των προβλημάτων και η προσπάθεια βελτίωσης, τόσο της απορροφητικότητας, όσο και της αποδοτικότητας των

προγραμμάτων, θα μπορούσε να ωφεληθεί από την ύπαρξη συστηματικών αξιολογήσεων, με έμφαση στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

Η ΟΚΕ εκτιμά, ότι η επεξεργασία του ΕΣΠΑ θα έπρεπε να υιοθετήσει μια προσέγγιση βασισμένη στις εξής επιλογές:

α) Οι προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής, δεν μπορούν πλέον να εμφανίζονται ως ένα σύνολο ιδεών για τα μελλοντικά χαρακτηριστικά της οικονομίας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος, αλλά πρέπει να πάρουν τη μορφή στόχων που περιγράφονται ποσοτικά και ποιοτικά, ώστε να είναι περισσότερο αποτελεσματική η ανάθεση, η υλοποίηση και η αξιολόγηση των προγραμμάτων και των δράσεων. Επιπρόσθετα η επιλογή των προτεραιοτήτων και των μέσων για την υλοποίησή τους, πρέπει να συνδυάζει τις κεντρικές αποφάσεις με τις περιφερειακές ή τομεακές δεσμεύσεις. Η διαδικασία της διαβούλευσης για την επεξεργασία ενός προγράμματος πρέπει να καταλήγει σε ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους, όπως και σε μέσα για την επίτευξή τους, που δεσμεύουν τις αρχές οι οποίες αναλαμβάνουν την υλοποίηση του προγράμματος.

β) Σε περιφερειακό ή τομεακό επίπεδο, οι διαδικασίες της επεξεργασίας, της υλοποίησης και της αξιολόγησης των προγραμμάτων πρέπει να δεσμεύουν το σύνολο των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, ιδρυμάτων, κοινωνικών φορέων και φορέων αυτοδιοίκησης. Οι αποφάσεις για τους στόχους και τα μέσα πρέπει να λαμβάνονται από κοινού, αλλά και να εξειδικεύονται για το καθένα από τους συντελεστές του προγράμματος. Η ΟΚΕ επίσης θεωρεί ότι η παρακολούθηση της υλοποίηση των προγραμμάτων με την χρήση δεικτών μέτρησης της προόδου και δεικτών αξιολόγησης του αποτελέσματος, όπως και η συνολική αξιολόγηση των πολιτικών που εφαρμόζονται, πρέπει να ανατίθενται σε ανεξάρτητους φορείς ή ιδρύματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: Γενική Αξιολόγηση του ΕΣΠΑ

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος έχει γνωμοδοτήσει σε όλα τα θέματα που αφορούν τις αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας μας, τόσο σε ό,τι αφορά τα τομεακά προγράμματα όσο και τα περιφερειακά. Ιδιαίτερως, οι Γνώμες Πρωτοβουλίας της ΟΚΕ και οι Γνώμες της επί του Γ' ΚΠΣ, αρχής γενομένης από τα σχέδια κατάστροφης της Γ' Προγραμματικής Περιόδου (2000-2006), αποτελούν χρήσιμο υλικό μέσα από το οποίο οι ιθύνοντες του αναπτυξιακού προγραμματισμού θα μπορέσουν να αναδείξουν τις θέσεις των κοινωνικών φορέων. Οι Γνώμες που η ΟΚΕ θεωρεί χρήσιμες πηγές (www.oke.gr) είναι οι εξής:

1. Γνώμες της ΟΚΕ για Ε.Π. Τομεακά Γ' ΚΠΣ(59,60, 61, 64, 65, 66, 67, 68, 73, 74, 77).
2. Γνώμες της ΟΚΕ για Ε.Π. Περιφερειακά Γ' ΚΠΣ (72).
3. Γνώμες της ΟΚΕ για Ε.Π. Κοινοτικά Γ' ΚΠΣ (78, 88, 90).
4. "Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου" – Γνώμη 19, Ιούλιος 1998.
5. "Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη του Αγροτικού Χώρου"-Γνώμη 27, Μάρτιος 1999.
6. "Η περιφερειακή διάσταση των θεσμών Κοινωνικού Διαλόγου"-Γνώμη 28, 1999
7. "Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006. Μεταποίηση και Υπηρεσίες" Γνώμη 30, 1999.
8. "Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000- 2006" Γνώμη 34, 1999.
9. "Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006" Γνώμη 36, Δεκέμβριος 1999.
10. "Η Φτώχεια στην Ελλάδα" - Γνώμη 41, Ιούλιος 2000.
11. "Κατάρτιση στον Αγροτικό Τομέα στην Ελλάδα" - Γνώμη 44, 2000.
12. "Παγκοσμιοποίηση του εμπορίου στο πλαίσιο του Π.Ο.Ε" - Γνώμη 45, 2000.
13. "Το Δημογραφικό Ζήτημα" - Γνώμη 49, Δεκέμβριος 2000.
14. «Διαχείριση των Υδατικών Πόρων» (Γνώμη Πρωτοβουλίας), 2002.
15. "Κοινωνικός Διάλογος στην Ελλάδα. Αποτίμηση-Τάσεις-Προοπτικές" - Γνώμη 86, 2002.
16. "Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη" - Γνώμη 95, Σεπτέμβριος 2003.
17. Προστασία και Διαχείριση των Υδάτων-Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Οκτώβριος 2003
18. "Η κατάσταση των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων στην Ελλάδα σήμερα" - Γνώμη 98, Νοέμβριος 2003.
19. "Διεύρυνση και μεταρρύθμιση αγροτικής πολιτικής" – Γνώμη 103, 2003.
20. "Η Στρατηγική της Λισσαβόνας και οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις - Γν. 113, 2004.

21. “Η συμβολή της Στρατηγικής της Λισσαβόνας στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο”
Γνώμη 114, Νοέμβριος 2004.
22. “Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση” - Γνώμη 117, Νοέμβριος 2004.
23. “Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση” – Γνώμη 122, Δεκέμβριος 2004.
24. “Τομείς Προτεραιότητας ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2005” - Γνώμη 129, Μάρτιος 2005.
25. “Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2005-2006” Γν.131, 2005.
26. “Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα” – Γνώμη 134, Ιούλιος 2005.
27. “Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας” Γνώμη 140, Οκτώβριος 2005.
28. “Επιτάχυνση της διαδικασίας απελευθέρωσης της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας” – Γνώμη 141, Νοέμβριος 2005.
29. “Απελευθέρωση αγοράς φυσικού αερίου” - Γνώμη 142, Νοέμβριος 2005.
30. “Εισαγωγή των βιοκαυσίμων και των άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στην ελληνική αγορά” – Γνώμη 143 Νοέμβριος 2005.
31. «Ακρίβεια –Κοινωνικοοικονομικές Επιπτώσεις», Γνώμη 151, Μάρτιος 2006.

Στη βάση των απόψεων που αναπτύσσονται στις παραπάνω Γνώμες και οι οποίες αποτελούν το πρωτογενές υλικό στη βάση του οποίου αναπτύσσεται το παρόν κείμενο, η Ο.Κ.Ε θεωρεί ότι υπάρχουν ζητήματα στο ΕΣΠΑ τα οποία χρήζουν διαφορετικής προσέγγισης. Αναλυτικότερα:

- Η ΟΚΕ πιστεύει ότι η ανάλυση της υφιστάμενης μακροοικονομικής κατάστασης αποτελεί μία συνοπτική αντικειμενική παρουσίαση της ελληνικής οικονομίας την τελευταία δεκαετία. Το κείμενο αναγνωρίζει την άνοδο της ελληνικής οικονομίας από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, αναδεικνύοντας και τις μεγάλες δημοσιονομικές πιέσεις που δέχθηκε, κυρίως λόγω των έργων των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Επίσης αναγνωρίζει ότι η στατιστική απεικόνιση της αύξησης του ελλείμματος οφείλεται και στην αλλαγή μεθοδολογίας καταγραφής. Η μόνη παρατήρηση που θα μπορούσε να κάνει η ΟΚΕ είναι ότι θα έπρεπε να γίνει ιδιαίτερη μνεία στην κοινωνική συναίνεση που επικράτησε αυτή την περίοδο σε ότι αφορά το στόχο της ένταξης της χώρας μας στην ΟΝΕ και κυρίως στις θυσίες που υποβλήθηκαν οι εργαζόμενοι της χώρας.

- Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι υπάρχει μια παρουσίαση των παραγόντων που επηρεάζουν την ανάπτυξη, η οποία περιλαμβάνει ήδη σοβαρές στρατηγικές επιλογές σε ότι αφορά την μελλοντική εξέλιξη της οικονομίας, που βασίζονται στη δυσμενή αξιολόγηση τόσο του κόστους εργασίας, όσο και των παροχών του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Δεν προτείνονται στρατηγικές επιλογές που να αφορούν με ορατό τρόπο τη διάρθρωση της οικονομίας και τα χαρακτηριστικά της στρατηγικής στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής,

- Όπως κατά το παρελθόν έχει εκφραστεί σε μεγάλο αριθμό Γνωμών¹, η αιχμή ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας σηματοδοτεί την ανάγκη μετάβασης σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο. Το νέο πρότυπο, πρέπει να βασιστεί στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης με στόχο τη δραστική μείωση της ανεργίας μέσα από την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, την υποστήριξη της εισροής νέας γνώσης στην παραγωγή, την υψηλού επιπέδου κατάρτιση και ικανοτήτων ειδικευμένη εργασία, την αποτελεσματική και ανταγωνιστική οργάνωση των επιχειρήσεων και των υπηρεσιών, και την αξιοποίηση όλων των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που υφίστανται – ή δύναται να οικοδομηθούν – στη χώρα μας.

- Η ΟΚΕ πιστεύει ότι η αναπτυξιακή διαδικασία είναι μία σύνθετη υπόθεση και δεν υπάρχει ένα και μοναδικό μοντέλο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Το Κεφάλαιο που εξετάζει τους παράγοντες που επιδρούν στην ανάπτυξη δεν φαίνεται να στηρίζεται σε κάποιο συγκεκριμένο μοντέλο ανάπτυξης καταλήγοντας, όχι ξεκάθαρα, στην άποψη ότι για όλα φταίει η δυσκαμψία της αγοράς εργασίας και η αναποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα. Από την όλη ανάλυση η οποία φαίνεται ξεκομμένη από τα υπόλοιπα κείμενα δημιουργούνται σημαντικές αντιφάσεις².

- Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι γίνονται αναφορές σε νομοσχέδια για τα οποία έχει ήδη εκφράσει τις απόψεις της σε «Γνώμες» οι οποίες δεν έχουν ληφθεί καθόλου

¹ Η συμβολή της Στρατηγικής της Λισσαβόνας στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο" Γνώμη 114, Νοέμβριος 2004, "Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση" - Γνώμη 117, Νοέμβριος 2004, "Τομείς Προτεραιότητας ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2005" - Γνώμη 129, Μάρτιος 2005, "Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας" Γνώμη 140, Οκτώβριος 2005.

² Για παράδειγμα, στο κεφάλαιο αυτό (Σελίδα 6, Προτελευταία Παράγραφος) αναφέρεται ότι η Ελλάδα έχει «συγκριτικά υψηλή φορολογία» που αποθαρρύνει τις ξένες επενδύσεις. Στο προηγούμενο κεφάλαιο (Σελίδα 4, 1^η σειρά) αναφέρεται ότι η Ελλάδα «συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών μεσαίας επιβάρυνσης» σε ότι αφορά τους φόρους. Επίσης, στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται έξι βασικές προτεραιότητες πολιτικής οι οποίες στο επόμενο κεφάλαιο που αναλύονται διεξοδικά γίνονται επτά.

υπόψη αφού ούτε άμεσα αναφέρονται αλλά ούτε έμμεσα χρησιμοποιείται το πλούσιο υλικό τους.

- Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η ανάλυση όσον αφορά την θέση της χώρας στον διεθνή και στον ευρωπαϊκό χώρο δεν επεκτείνεται στους τομείς της κλαδικής εξειδίκευσης και των εμπορικών συναλλαγών. Ειδικότερα δεν αναφέρεται στο γεγονός της απώλειας μεριδίων αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της αντικατάστασής τους σε κάποιο βαθμό με μερίδια αγορών σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της ανατολικής Ευρώπης.

- Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η αναφορά στην παραοικονομία δεν συνοδεύεται από την δυνατότητα αξιοποίησης των φορολογικών εσόδων που διασώνουν για την κάλυψη μέρους των αναπτυξιακών αναγκών και των αναγκών κοινωνικής πολιτικής.

- Η ΟΚΕ θεωρεί ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία για να εισάγει καινοτομίες και να αναβαθμίσει την ποιότητα των προϊόντων αξιολογούνται συνοπτικά και χωρίς συγκεκριμένες αναφορές σε τομείς ή κλάδους δραστηριότητας, κάτι που θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο για το σχεδιασμό συγκεκριμένων μέτρων διάδοσης της καινοτομίας.

- Η ΟΚΕ πιστεύει ότι μεγαλύτερη ανάλυση του προβλήματος της ανεργίας και ειδικότερα της ανεργίας των νέων θα αναδείκνυε την υστέρηση που παρουσιάζεται στην αγορά εργασίας, σε ότι αφορά την αξιοποίηση των νεοεισερχόμενων, που έχουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο και επίπεδο ειδίκευσης. Το γεγονός αυτό οφείλεται τόσο στην αδυναμία ενός μέρους των ελληνικών επιχειρήσεων να απασχολήσουν εργατικό δυναμικό με αναβαθμισμένες δεξιότητες, όσο και στην ασύμπτωτη σε ένα σημαντικό βαθμό σχέση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και των αναγκών των επιχειρήσεων. Η ΟΚΕ έχει σημειώσει την ανάγκη σύνδεσης της εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις διαφαινόμενες και καταγραφόμενες τάσεις της αγοράς εργασίας.³ Σε αντίθεση στη ζώνη της ΕΕ η ανεργία συνδέεται κυρίως με την αδυναμία του εργατικού δυναμικού να ακολουθήσει την απαιτούμενη από τις επιχειρήσεις αναβάθμιση των ειδικοτήτων.

- Η αξιολόγηση της εξέλιξης του κόστους εργασίας στην Ελλάδα είναι ελλιπής. Το κόστος εργασίας ανα μονάδα προϊόντος συγκρινόμενο με 35 βιομηχανικές χώρες, ακολούθησε σύμφωνα με υπολογισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (AMECO DGII EC) την παρακάτω εξέλιξη. Από το 1995 ως το 2005 παρατηρήθηκε επιδείνωση της

³ Γνώμη Νο 91, « Το Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α), Ιούλιος 2003.

συγκριτικής θέσης της Ελλάδας η οποία οφείλεται στις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών και όχι στη συγκριτικά ταχύτερη αύξηση του κόστους εργασίας στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την ίδια πηγή και για την ίδια περίοδο η εξέλιξη του κόστους εργασίας ανα μονάδα προϊόντος (σε σύγκριση πάντα με τις 35 βιομηχανικές χώρες) ήταν στην Ελλάδα ευνοϊκότερη σε σχέση με την Ιταλία, την Ισπανία, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία: μείωση κατά 3 περίπου ποσοστιαίες μονάδες στην Ελλάδα σε σύγκριση με μείωση κατά 1,5% στην Ιταλία και αυξήσεις 3% στην Ισπανία, 4% στην Ιρλανδία και 17% στην Πορτογαλία.

Η ΟΚΕ θεωρεί ότι τόσο η δυσμενής θέση της ελληνικής οικονομίας στο επίπεδο της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, όσο και η στασιμότητα που παρατηρείται σε αυτό τον τομέα την τελευταία δεκαετία, δεν είναι δυνατόν να ερμηνευθούν με βάση το ύψος του εργατικού κόστους. Ούτε μπορεί να αναδειχθεί η συγκράτηση του εργατικού κόστους ως το κύριο παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Η ΟΚΕ εκτιμά αντίθετα ότι η ελληνική οικονομία πρέπει να ακολουθήσει μια στρατηγική τεχνολογικής και οργανωτικής αναβάθμισης η οποία θα συνδυαστεί αναπόφευκτα με την βελτίωση των αμοιβών της εργασίας και του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων.

- Η ΟΚΕ θεωρεί ότι όσον αφορά τον δημόσιο τομέα της οικονομίας, απαιτείται η συστηματική εφαρμογή μεθόδων αποτελεσματικής οργάνωσης και διοίκησης, με την αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών, αλλά και τις γνώσεις και την εμπειρία των δημόσιων υπαλλήλων.
- Η ΟΚΕ πιστεύει ότι ιδιαίτερη επίσης προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην προτεινόμενη “προγραμματική” αναδιάρθρωση της χώρας σε 5 μεγάλες Περιφέρειες, με σκοπό την καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας, αλλά και την αποφυγή απώλειας κοινοτικών πόρων στο πλαίσιο των συζητήσεων για τις Δημοσιονομικές Προοπτικές της ΕΕ.

Από μια πρώτη θεώρηση, η επιδίωξη αυτή έχει ερείσματα. Ωστόσο, το ενδεχόμενο σύμπτυξης Περιφερειών με μεγάλες μεταξύ τους αποκλίσεις ως προς το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ, περιέχει τον κίνδυνο διατήρησης και ενδεχόμενα μεγέθυνσης των αποκλίσεων, στην περίπτωση που οι πόροι απορροφηθούν από τις Περιφέρειες με το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ. Για να αποφευχθεί μία τέτοια εξέλιξη, κρίνεται αναγκαία η διασφάλιση κριτηρίων, έτσι ώστε το μεγαλύτερο μέρος των πόρων που

αναλογούν να κατευθύνεται προς τις Περιφέρειες εκείνες που παρουσιάζουν αναπτυξιακή υστέρηση.

Ανάλογη εξάλλου κατεύθυνση, με το σκέλος των εθνικών πόρων, απαιτείται, για την αντιμετώπιση αποκλίσεων που υφίστανται στο εσωτερικό των Περιφερειών, προς όφελος πάντοτε εκείνων των περιοχών που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη υστέρηση.

- Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι για να αποφευχθούν τυχόν προβλήματα και καθυστερήσεις θα πρέπει οι προδιαγραφές ανάθεσης των έργων του ΕΣΠΑ να είναι σύμφωνες με το Ευρωπαϊκό και Εθνικό Δίκαιο.

- Τέλος, η ΟΚΕ θεωρεί ότι η ανάθεση της διαχείρισης των δράσεων σε Περιφερειακό επίπεδο σε ιδιωτικές αναπτυξιακές εταιρείες θα πρέπει να έχει ως προϋπόθεση τον κοινωνικό έλεγχο και να διασφαλίζει τη συμμετοχή των θεσμών τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: Αξιολόγηση και προτάσεις ανά στρατηγικό τομέα παρέμβασης

Για την υλοποίηση ενός στρατηγικού προσανατολισμού που επιδιώκει να αναβαθμίσει αποφασιστικά την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, να αυξήσει τον αριθμό των θέσεων εργασίας, ώστε να μειωθεί η ανεργία και να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης, κρίνεται αναγκαίος ένας ουσιαστικός αναπροσανατολισμός του τρόπου με τον οποίο προσεγγίζεται η αναπτυξιακή στρατηγική: Ειδικότερα η ΟΚΕ θεωρεί ότι:

A. Είναι αναγκαίο να διαμορφωθούν προτεραιότητες και επιδιώξεις σε επίπεδο τομέων της οικονομίας και οικονομικών περιφερειών της χώρας⁴.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός οφείλει να αναδείξει πρώτιστα συγκεκριμένες επιλογές και προτεραιότητες, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Υφίστανται παραγωγικές δραστηριότητες που έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν πρόσθετα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, καθώς και να βελτιώσουν την εξωστρέφεια τους. Αυτές οι επιλογές και προτεραιότητες θα πρέπει να προσδιορισθούν και να ποσοτικοποιηθούν οι στόχοι σχετικά με την προσδοκόμενη επέκταση των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, την απασχόληση που αναμένεται να δημιουργήσουν και τις ανάγκες σε υποδομές που θα παρουσιασθούν.

B. Είναι αναγκαίο το ζήτημα της καινοτομίας να αντιμετωπιστεί ως ένα ζήτημα που αφορά αφενός την παραγωγή γνώσης και αφετέρου την αξιοποίησή της από τις επιχειρήσεις και τις οικονομικές δραστηριότητες γενικότερα.

Σύμφωνα με απόψεις της ΟΚΕ όπως έχουν εκφρασθεί σε μεγάλο αριθμών Γνωμών⁵ τα ζητήματα της ενίσχυσης της καινοτομίας, βελτίωσης των εκπαιδευτικών μηχανισμών και εισαγωγής των νέων τεχνολογιών οφείλουν να αποτελούν μία από τις βασικές προτεραιότητες των εθνικών πολιτικών.

Ειδικότερα η ΟΚΕ θεωρεί ότι:

⁴ “Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση” – Γνώμη 122, Δεκέμβριος 2004.

⁵ “Τομείς Προτεραιότητας ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2005” - Γνώμη 129, Μάρτιος 2005. “Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση” - Γνώμη 117, Νοέμβριος 2004. “Τομείς Προτεραιότητας ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2005” - Γνώμη 129, Μάρτιος 2005.

i) η αναδιοργάνωση του ερευνητικού συστήματος στην κατεύθυνση βελτίωσης της αναπτυξιακής του απόδοσης και παράλληλα η αύξηση και η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων πρέπει να αποτελέσουν πρωταρχικούς στόχους της ερευνητικής πολιτικής.

ii) η ηλεκτρονική δικτύωση της χώρας και των περιφερειών εκτός από την οικονομική σημασία που έχει, αποτελεί και κοινωνικοπολιτικό ζήτημα στη βάση της αρχής των ίσων ευκαιριών σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο.

iii) Οι δράσεις και οι πολιτικές για την μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων δικτύωση, καθώς και τη συμμετοχή τους στην έρευνα και στην κοινωνία της πληροφορίας είναι πρωτεύουσας σημασίας για την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Η ΟΚΕ επίσης θεωρεί ότι θα συμβάλλει θετικά στην αξιοποίηση της καινοτομίας και της νέας γνώσης η ενίσχυση του ρόλου των δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων και οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον χώρο της έρευνας στην κατεύθυνση υποστήριξης της καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας. Αυτός ο προσανατολισμός μπορεί να βασιστεί στο επιστημονικό δυναμικό της χώρας και ειδικότερα στα πανεπιστημιακά και τεχνολογικά ιδρύματα.

Ειδικότερα μέτρα πολιτικής που κρίνονται αναγκαία αφορούν:

i) τη διαμόρφωση κατευθύνσεων βασικής έρευνας που εκτιμάται ότι μακροπρόθεσμα θα στηρίξουν επιστημονικές και τεχνολογικές καινοτομίες (λ.χ. θετικές επιστήμες, υλικά, βιοτεχνολογία, περιβάλλον),

ii) την επιλογή κατευθύνσεων εφαρμοσμένης έρευνας βασισμένες σε στρατηγικές επιλογές της οικονομίας (π.χ. λογισμικό, τεχνολογίες παραγωγής, αγροτική οικονομία),

iii) τη δημιουργία ή ενίσχυση ειδικευμένων ινστιτούτων που συνδέονται με τομείς ή κλάδους της οικονομίας με προοπτικές ανάπτυξης ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων,

iv) τη δημιουργία ή ενίσχυση ινστιτούτων διοίκησης και οργάνωσης επιχειρήσεων για τον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα,

v) την αξιοποίηση των παραπάνω δραστηριοτήτων από τις δομές υποστήριξης επιχειρήσεων, οι οποίες χρειάζεται να διαθέτουν το κατάλληλα εξειδικευμένο προσωπικό για την αποτελεσματική υποστήριξη των καινοτομικών πρωτοβουλιών σε επίπεδο επιχειρήσεων.

Γ. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας και της κοινωνικής συνοχής

Η ΟΚΕ έχει συνδέσει στις τοποθετήσεις της, τις προσπάθειες βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, με τις πολιτικές που επιδιώκουν να αναβαθμίσουν το ρόλο του ανθρώπινου δυναμικού από την πλευρά των γνώσεων και των ευθυνών του, και να αναβαθμίσουν τις συνθήκες εργασίας, τις συνθήκες υγείας και ασφάλειας και ευρύτερα την κοινωνική συνοχή. Η ΟΚΕ εκτιμά επίσης ότι μια στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα με αυτά τα χαρακτηριστικά, θα δημιουργήσει τις συνθήκες για συνεχή αύξηση της απασχόλησης που δεν θα περιορίσει μόνο τα ποσοστά ανεργίας, αλλά θα οδηγήσει και στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης, σύμφωνα με τους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

Στο κεφάλαιο για το ανθρώπινο δυναμικό το ΕΣΠΑ παρουσιάζει ένα “αναπτυξιακό όραμα” το οποίο επαναλαμβάνει τους γενικούς στόχους του Γ’ ΚΠΣ, χωρίς να εξετάζει τα αίτια του μέχρι σήμερα χαμηλού βαθμού επίτευξης των συγκεκριμένων στόχων, αλλά και χωρίς να τους ποσοτικοποιεί. Ειδικότερα και μέχρι σήμερα η Ελλάδα καταλαμβάνει από ενδιάμεση έως χαμηλή θέση μεταξύ των 25 χωρών μελών της Ε.Ε όσον αφορά τις επιδόσεις της στους 15 δείκτες με βάση τους οποίους παρακολουθείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η πρόοδος στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας.⁶

Η αναφορά στο νομοθετημένο Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης γίνεται χωρίς να τεθούν χρονικοί στόχοι σχετικά με την αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος αυτού, που είναι αναγκαίο για να ανταποκρίνεται η εκπαίδευση και η κατάρτιση στις ανάγκες της οικονομικής δραστηριότητας για ειδικότητες και δεξιότητες, και για να συντονίζονται αποτελεσματικά τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή κέντρα κατάρτισης με τους θεσμούς παρακολούθησης της αγοράς εργασίας και τις υπηρεσίες που ασκούν πολιτικές απασχόλησης. Η ολοκλήρωση της λειτουργίας του ΕΣΣΕΕΚΑ σε σύντομο χρονικό διάστημα αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση των διαδικασιών της δια βίου μάθησης.

Σε σχέση με τις προτεραιότητες που θέτει το ΕΣΠΑ στον τομέα της απασχόλησης, είναι αρχικά αναγκαίο να υπογραμμιστεί ότι πρόκειται για κατευθύνσεις πολιτικών που υλοποιούνται ήδη, ενώ δεν παρουσιάζεται ένας

⁶ “Facing the Challenge, The Lisbon Strategy for Growth and employment”, High Level Group chaired by Wim Kok, Νοέμβριος 2004.

απολογισμός των ως τώρα προσπαθειών προς αυτές τις κατευθύνσεις, δεν αξιολογούνται οι λόγοι για τους οποίους συνεχίζουν να υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις και δεν διατυπώνονται χρονικοί ή ποσοτικοί στόχοι:

- Σχετικά με τα Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης του ΟΑΕΔ, θα ήταν χρήσιμο να είναι γνωστό το έργο που ως τώρα έχουν υλοποιήσει, οι αδυναμίες που εμφανίζουν, και οι νέες επιδιώξεις που είναι αναγκαίες για να ανταποκριθούν στους στόχους τους.

- Σχετικά με την αδήλωτη απασχόληση, θα είναι περισσότερο χρήσιμο να τεθούν στόχοι που αφορούν τον περιορισμό της έκτασης που έχει λάβει αυτό το φαινόμενο, το οποίο πλήττει τα δικαιώματα των εργαζομένων και επιβαρύνει τους ασφαλιστικούς οργανισμούς.

- Η πρόταση για “προώθηση και διάδοση καινοτόμων και προσαρμόσιμων μορφών οργάνωσης της εργασίας”, συνδέεται με έναν πολύ γενικό τρόπο με τη “ποιότητα και παραγωγικότητα της εργασίας”. Υπάρχουν πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό, ειδικότερα σχετικά με τη διεύθυνση του χρόνου εργασίας, που έχουν επιπτώσεις στο κόστος εργασίας, χωρίς να αποδεικνύεται ότι επηρεάζουν την ποιότητα και την παραγωγικότητα της εργασίας.

- Η αναφορά στη “συνέχιση του εκσυγχρονισμού του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης” είναι λακωνική, ενώ το μέλλον του ασφαλιστικού συστήματος συνδέεται τόσο με το ύψος της απασχόλησης, όσο και με τους στόχους της αναπτυξιακής στρατηγικής σχετικά με την ποιότητα της εργασίας.

- Σχετικά με την ενσωμάτωση των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας, είναι αναγκαίο να υπάρξει αναφορά στις αποφάσεις που έχουν ήδη ληφθεί και στην περιορισμένη αποτελεσματικότητά τους και να προταθεί ένας νέος συνδυασμός στόχων και μέσων.

Δ. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι είναι άμεσης προτεραιότητας η ολοκληρωμένη προσέγγιση του ζητήματος της απασχόλησης

Σύμφωνα με τις απόψεις της ΟΚΕ απαιτείται άμεση διασύνδεση των πολιτικών απασχόλησης και καταπολέμησης της ανεργίας με την οικονομική, αναπτυξιακή και επενδυτική πολιτική σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο⁷. Τα χαρακτηριστικά της ανεργίας και της απασχόλησης στην Ελλάδα, υπαγορεύουν ένα

⁷ Γνώμη Πρωτοβουλίας υπ' αριθμό 129 «Τομείς Προτεραιότητας ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης-2005- της Στρατηγικής της Λισαβόνας», Μάρτιος 2005.

ισορροπημένο μίγμα πολιτικών και προτεραιοτήτων, αλλά και επανατοποθέτηση των προσεγγίσεων στη βάση της αξιολόγησης των μέχρι σήμερα υλοποιούμενων πολιτικών. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την απασχόληση απαιτεί την εξειδίκευση των προτεραιοτήτων με στοχοθεσία, χρονοδιάγραμμα και πόρους, στη βάση πάντοτε των χαρακτηριστικών και των αναγκών της ελληνικής αγοράς εργασίας σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο.

Όσον αφορά δε το ειδικό θέμα των μεταναστών και τη θέση τους στην αγορά εργασίας το ζητούμενο κατά την ΟΚΕ είναι η σύνδεσή της απασχόλησης τους με τις αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας, ώστε να μην παραμείνουν απλώς φθηνό εργατικό δυναμικό. Η ΟΚΕ και παλαιότερα⁸ είχε υπογραμμίσει την αναγκαιότητα μιας μικροδύναμης πολιτικής, που θα δίνει έμφαση στην ενσωμάτωση των μεταναστών στον κοινωνικό κορμό της χώρας και στη νόμιμη οικονομία.

Ε. Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα κατάρτισης μπορούν να στηρίξουν τη στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα⁹

Ως απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα κατάρτισης να μπορέσει επιτελέσει το ρόλο του στην αναπτυξιακή διαδικασία η ΟΚΕ θεωρεί:

i) την ανάπτυξη συστήματος συνεχούς αξιολόγησης των αναγκών σε ειδικότητες και δεξιότητες της ελληνικής οικονομίας και τη διάχυση της συγκεκριμένης γνώσης στο σύνολο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

ii) την αξιολόγηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

iii) την αναβάθμιση της δευτεροβάθμιας γενικής και τεχνικής – επαγγελματικής εκπαίδευσης και τη σύνδεση της με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

iv) την αναβάθμιση των διαδικασιών της δια βίου μάθησης.

ΣΤ. Είναι άμεση προτεραιότητα η υιοθέτηση στρατηγικών στόχων στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής, σε ότι αφορά τη βιωσιμότητα και κοινωνική αποτελεσματικότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, την αναβάθμιση του συστήματος υγείας και του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας.

⁸ Γνώμη υπ' αριθμ. 38 επί του Σχεδίου Νόμου με θέμα «Μετανάστευση και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια», Φεβρουάριος 2000

⁹ "Κατάρτιση στον Αγροτικό Τομέα στην Ελλάδα" - Γνώμη 44, 2000, Συστηματοποίηση της Δια Βίου Μάθησης, Γνώμη 126, 2005.

Ζ. Απαιτείται η ανάπτυξη ποσοτικοποιημένων στόχων και συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος¹⁰ σε ότι αφορά τις διαρθρωτικές επιλογές και τους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους του στρατηγικού σχεδιασμού. Επίσης η ΟΚΕ προτείνει τη συνεχή αξιολόγηση των πολιτικών που υλοποιούνται από ανεξάρτητους φορείς (πανεπιστημιακά ή ερευνητικά ιδρύματα).

Η. Είναι θετική η ενθάρρυνση των δικτυώσεων (clusters) με την προϋπόθεση ότι η ίδια η αγορά θα αναδείξει τα σχετικά σχήματα.

Η υποστήριξη της καινοτόμου επιχειρηματικότητας πρέπει σε πολλές περιοχές της χώρας να πάρει τη μορφή ενίσχυσης συστάδων επιχειρήσεων στον πρωτογενή, δευτερογενή ή τριτογενή τομέα που εμφανίζουν ή εκτιμάται ότι μπορούν να εμφανίσουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Σύμφωνα με την προαναφερόμενη άποψη θα πρέπει στη βάση ειδικών κριτηρίων, να ενθαρρύνονται με την πολιτική κινήτρων που θα ισχύσει κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο δράσεις που υποστηρίζουν δικτυώσεις. Απαραίτητη είναι επίσης η ανάπτυξη νομοθεσίας που να επιτρέπει την απρόσκοπτη σύσταση και λειτουργία τέτοιων σχημάτων.

Παράδειγμα προς αποφυγή πρέπει να αποτελέσει η πρακτική που ακολουθήθηκε στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ, οπότε είχε «εκβιασθεί» η δημιουργία clusters μέσω ειδικής μελέτης και ιδιαίτερα περιοριστικών προκηρύξεων με αποτέλεσμα την ανάδειξη σχημάτων θνησιγενών στη συντριπτική τους πλειοψηφία.

Οι πολιτικές υλοποίησης αυτού του προσανατολισμού, χρειάζεται να συνδυάζουν την επιδότηση καινοτόμων επενδύσεων σε επίπεδο επιχειρήσεων, με τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων συγκέντρωσης και παραγωγής νέας γνώσης και εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού, όπως με τη δημιουργία δομών στήριξης των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Θ. Απαιτείται η μεταφορά του στρατηγικού σχεδιασμού σε επίπεδο περιφερειών¹¹

Είναι αναγκαία η αναθεώρηση των αρχών στις οποίες στηρίζεται η διαμόρφωση και υλοποίηση της περιφερειακής αναπτυξιακής στρατηγικής. Οι παρατιθέμενες

¹⁰ "Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας" Γνώμη 140, Οκτώβριος 2005.

¹¹ "Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000- 2006" Γνώμη 34, 1999.

προτεραιότητες, σε συνδυασμό με το αναπτυξιακό όραμα, πρέπει να ιεραρχηθούν για κάθε Περιφέρεια ως απόρροια σαφών και στοχευμένων μελετών στην κατεύθυνση άμβλυνσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες παραμένουν έντονες στη βάση των στοιχείων της ΕΣΥΕ τα οποία παρουσιάζονται στο Παράρτημα (πίνακας 4). Ενδεικτικά στο σημείο αυτό αναφέρεται ότι η περιφέρεια Αττικής το 2004 παρήγαγε το 38,4% του συνολικού ΑΕΠ, η Κ. Μακεδονία το 16,8%, ενώ οι υπόλοιπες 11 περιφέρειες συμμετείχαν στο συνολικό ΑΕΠ με ποσοστό χαμηλότερο του 10%. Ειδικότερα η ΟΚΕ θεωρεί ότι:

i) η απλή αναφορά στην ανάγκη αξιοποίησης του πρόσφορου για κάθε περιφέρεια συνδυασμού προτεραιοτήτων δεν επαρκεί και θα οδηγήσει σίγουρα σε *επιβίωση προβλημάτων που είχαν παρουσιασθεί και σε προηγούμενες περιόδους.*

ii) ως προς το ειδικότερο θέμα των αστικών περιοχών (3.1.4) πρέπει να αναδειχθεί η δυσάρεστη πραγματικότητα που σχετίζεται με την απρογραμμάτιστη και ατελέστατη -από πλευράς υποστηρικτικών υποδομών και χωροταξικού σχεδιασμού- ανάπτυξη των Μεσογείων και τμημάτων της Ανατολικής Αττικής με εμφανείς ήδη τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Τούτο δε παρά το γεγονός ότι οι τάσεις για αναδιάρθρωση δραστηριοτήτων και αλλαγής του τρόπου λειτουργίας του Νομού είχαν διαγνωσθεί πριν την έναρξη εκπόνησης του Γ' ΚΠΣ.

Δεδομένου ότι η προϊούσα υλοποίηση βασικών συγκοινωνιακών υποδομών και σε άλλες περιοχές της χώρας (π.χ. περιμετρικές οδοί, παρακάμψεις αστικών κέντρων) θα οδηγήσει σε παραπλήσιες αναδιατάξεις (έστω και μικρότερης κλίμακας) θα πρέπει η περίπτωση της Αττικής να θεωρείται παράδειγμα προς αποφυγή.

I. Είναι αναγκαία η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας¹²

Σύμφωνα με τις απόψεις της ΟΚΕ όπως έχουν εκφρασθεί σε μεγάλο αριθμό Γνωμών το επιχειρηματικό περιβάλλον αξιολογείται στη βάση των δυνατοτήτων που προσφέρει για την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δράσεων που ανανεώνουν τους παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας και δημιουργούν νέους. Προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλουν η στήριξη και η διευκόλυνση των επιχειρηματιών για τη μετουσίωση νέων ιδεών σε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, η ανάπτυξη ενός

¹² "Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση" - Γνώμη 117, Νοέμβριος 2004. "Τομείς Προτεραιότητας ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2005" - Γνώμη 129, Μάρτιος 2005. "Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας" Γνώμη 140, Οκτώβριος 2005.

φορολογικού συστήματος που ενθαρρύνει επενδυτικές δράσεις, καθώς και η διοικητική και γραφειοκρατική απλοποίηση του δημόσιου τομέα. Σε κάθε περίπτωση, οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις του δημόσιου τομέα θα πρέπει να διενεργούνται λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των επιχειρήσεων και της κοινωνίας για ποιοτικές και αναβαθμισμένες δημόσιες υπηρεσίες.

Αναλυτικότερα, οι εξελίξεις της τελευταίας δεκαπενταετίας που έχουν οδηγήσει σε αυτό που μονολεκτικά περιγράφουμε με τον όρο «παγκοσμιοποίηση», αναδεικνύουν προκλήσεις, ευκαιρίες αλλά και κινδύνους. Ειδικά, σε ότι αφορά στη χώρα μας, η πρόσφατη και η επικείμενη διεύρυνση δημιουργούν πρόσθετα δεδομένα, και μόνο από το γεγονός ότι αυτή παύει να είναι το μοναδικό απομονωμένο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαμορφώνεται μια νέα πραγματικότητα που εντάσσει τις υποδομές της στα διευρωπαϊκά δίκτυα, ολοκληρώνοντας τα και δημιουργώντας νέες αναπτυξιακές προοπτικές στην ευρύτερη περιοχή.

Είναι βέβαιο ότι οι σημερινές συνθήκες είναι μεν ικανές να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη ανάπτυξη, όχι όμως από μόνες τους. Το πλέγμα πρέπει να συμπληρωθεί από τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Η ανταγωνιστικότητα είναι το κλειδί για την επίτευξη των στόχων για ανάπτυξη, απασχόληση και κοινωνική συνοχή που είναι οι ακρογωνιαίοι λίθοι της πολιτικής της Λισαβόνας, η δε επιχειρηματικότητα αποτελεί κύριο παράγοντα ανταγωνιστικότητας και προϋπόθεση απαραίτητη για μία πετυχημένη πορεία μιας χώρας προς το μέλλον. Η ίδια η επιχειρηματικότητα είναι κατά συνέπεια ανάγκη να ενθαρρυνθεί και να τονωθεί.

Με δεδομένη τη σύνδεση της ανταγωνιστικότητας με την επιχειρηματικότητα θα μπορούσε κάποιος να πει, ότι αυτό που προέχει είναι η περαιτέρω ανάπτυξη της έφεσης στο επιχειρείν και ο εφοδιασμός των επιχειρηματιών και ιδιαίτερα των νέων με περισσότερες γνώσεις που να υποβοηθούν τη δράση τους. Ακόμα περισσότερο όμως, είναι αναγκαία η ενθάρρυνση της ανάληψης επιχειρηματικών κινδύνων και πειραματισμών.

Πρέπει να βελτιωθεί η διάρθρωση της συνολικής επιχειρηματικότητας στη χώρα με τη μείωση του ποσοστού της επιχειρηματικότητας ανάγκης, εκείνων δηλαδή που επιχειρούν επειδή αδυνατούν να εξασφαλίσουν απασχόληση άλλης μορφής και την αύξηση του ποσοστού εκείνων που επιχειρούν να εκμεταλλευθούν ευκαιρίες.

Και βέβαια το επιχειρηματικό κλίμα δεν διαμορφώνεται μόνο από το δυνητικό πλήθος και την ελκυστικότητα των ευκαιριών, αλλά και από την παρουσία των παραγόντων εκείνων που διευκολύνουν τη δραστηριοποίηση με στόχο την

εκμετάλλευσή τους. Επικεντρούμενη στους παράγοντες διευκόλυνσης η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο τον σταδιακό απεγκλωβισμό των πολιτικών ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας από τις κρατικές ενισχύσεις, καθώς αυτές χάνουν σταδιακά τη σημασία τους ακολουθώντας τα αμέσως επόμενα χρόνια φθίνουσα πορεία στο πλαίσιο των επιλογών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όχι μόνον ως προς το ύψος τους, αλλά και ως προς την επιλεξιμότητα των δράσεων όπου θα επιτρέπεται να χορηγούνται, αρχής γενομένης από το επόμενο έτος.

Αυτά που διαχρονικά θα διατηρήσουν τη σπουδαιότητά τους ως παράγοντες ενθάρρυνσης της επιχειρηματικότητας και στήριξης των προσπαθειών για εξωστρέφεια, διαφοροποίηση, τεχνολογική αναβάθμιση, καινοτομία, ποιότητα και εκπαίδευση είναι:

- Οι ποιοτικές και λειτουργικές υποδομές, ιδιαίτερα σημαντικές όχι μόνον για την εξυπηρέτηση της προσβασιμότητας, αλλά και για την απρόσκοπτη και περιβαλλοντικά συμβατή λειτουργία των επιχειρήσεων, καθώς και την ομαλή λειτουργία των αγορών.

- Η αποτελεσματική και φιλική προς τον επιχειρηματία (αλλά και τον κάθε πολίτη) δημόσια διοίκηση. Ζητούμενα όπως η απλοποίηση, η ταχύτητα και η διαφάνεια ως προς τις διαδικασίες, η μείωση της αναποτελεσματικής και ανασχετικής γραφειοκρατίας, οι ολοκληρωμένες υπηρεσίες υποστήριξης της καθημερινότητας των επιχειρήσεων κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικά, είναι δε εφικτά εφόσον προωθηθεί η ηλεκτρονική διακυβέρνηση που λιμνάζει από τα τέλη της περασμένης δεκαετίας.

Σύμφωνα με τις απόψεις της ΟΚΕ, όπως αυτές έχουν εκφρασθεί σε μεγάλο αριθμών Γνωμών¹³ ο εξορθολογισμός του κόστους λειτουργίας, σε συνδυασμό με τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της λειτουργίας του δημόσιου τομέα τόσο σε επίπεδο κεντρικής, όσο και περιφερειακής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης θα συμβάλλει θετικά στην βελτίωση της επιχειρηματικότητας. Σε πολλές περιπτώσεις πολύπλοκες γραφειοκρατικές διαδικασίες αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα του επιχειρείν και δημιουργούν υψηλό δημοσιονομικό κόστος. Η Ο.Κ.Ε είναι απόλυτα

¹³ "Η κατάσταση των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων στην Ελλάδα σήμερα" - Γνώμη 98, Νοέμβριος 2003, "Η Στρατηγική της Λισσαβόνας και οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις - Γν. 113, 2004, "Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση" - Γνώμη 117, Νοέμβριος 2004, "Τομείς Προτεραιότητας ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2005" - Γνώμη 129, Μάρτιος 2005, "Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας" Γνώμη 140, Οκτώβριος 2005.

σύμφωνη με κάθε προσπάθεια περιορισμού του κόστους λειτουργίας του ευρύτερου δημόσιου τομέα μέσα από τον ορθολογισμό των δαπανών και τον περιορισμό της σπατάλης.

Από την άλλη πλευρά, η αναμόρφωση της πολιτικής επιχορηγήσεων διαφόρων φορέων του δημόσιου τομέα θα πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο μίας ολοκληρωμένης αντιμετώπισης του προβλήματος της γραφειοκρατίας του δημόσιου τομέα και να συνοδεύεται από συγκεκριμένα μέτρα που θα αναβαθμίζουν την αποδοτικότητα τους και την ποιότητα των προσφερομένων υπηρεσιών και ταυτόχρονα θα διασφαλίζουν την βιωσιμότητά τους. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η μέτρηση του διοικητικού κόστους με ενιαία μεθοδολογία στη βάση και της αξιοποίησης της εμπειρίας άλλων κρατών-μελών που υιοθετήσαν παρομοίες μεθόδους θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο στην κατεύθυνση εξορθολογισμού.

- Η ύπαρξη σαφών κανόνων ως προς τις χρήσεις γης σε συνδυασμό με τη δημιουργία περιοχών για οργανωμένη εγκατάσταση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Η χώρα έχει πληρώσει ακριβώς σε όρους ανάπτυξης το χωροταξικό έλλειμμα που την χαρακτηρίζει μέχρι και σήμερα.

- Η προαγωγή της τεχνολογικής ανάπτυξης, της καινοτομίας και της ποιότητας. Ειδικά σε ότι αφορά στην έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη είναι αναγκαίος ο προσανατολισμός υποδομών και ερευνητών προς τις πραγματικές ανάγκες των επιχειρήσεων και της κοινωνίας.

- Το υψηλό επίπεδο ανθρώπινο δυναμικό με έμφαση στην εξυπηρέτηση των πραγματικών αναγκών των επιχειρήσεων και στην παροχή σε κάθε εργαζόμενο της δυνατότητας για εύκολη προσαρμογή στις απαιτήσεις ενός όλο και πιο ανταγωνιστικού και απαιτητικού περιγύρου.

Η ΟΚΕ θεωρεί ότι στα παραπάνω θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα κατά την εκπόνηση των παρεμβάσεων σε επίπεδο περιφερειών, οι οποίες θα πρέπει να διευκολύνουν τη μετάβαση στη νέα πραγματικότητα. Θεωρεί επίσης ότι σημαντική συνεισφορά προς αυτή την κατεύθυνση θα έχει η δημιουργία των προϋποθέσεων για ανάδειξη νέων μορφών επιχειρηματικότητας προσαρμοσμένης στις ιδιαιτερότητες και συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε περιοχής με έμφαση στην εξωστρέφεια και με στόχο τη συμπαράσυρση σε θετική πορεία και των υπολοίπων τομέων της παραγωγής στα πρότυπα που έχουν ισχύσει μέχρι σήμερα για τις περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης.

Κ. Είναι άμεση προτεραιότητα η Περιβαλλοντική αειφορία και η υιοθέτηση ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδίου για το περιβάλλον.

Σύμφωνα με τις απόψεις της ΟΚΕ¹⁴ η μονομερής αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων όχι μόνο δεν είναι αποτελεσματική, αλλά έχει ως αποτέλεσμα απώλεια ανταγωνιστικότητας με αρνητικές συνέπειες στην κοινωνία. Οι εθνικές περιβαλλοντικές πολιτικές πρέπει να εντάσσονται σε αντίστοιχες ευρωπαϊκές και σε ορισμένα θέματα σε παγκόσμιες περιβαλλοντικές πολιτικές, ενώ για την διασφάλιση της αειφορίας χρειάζεται πέραν της περιβαλλοντικής να υπηρετούνται ισόρροπα και η οικονομική και η κοινωνική συνιστώσα.

Ως άμεσες προτεραιότητες θεωρούνται:

α) η αύξηση του ποσοστού κάλυψης των ενεργειακών αναγκών από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η μείωση της ενεργειακής έντασης της οικονομίας μας.

β) ο προσανατολισμός της έρευνας και σε τομείς περιβαλλοντικών καινοτομιών όπως στις καθαρές τεχνολογίες, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς και στην εξοικονόμηση και στην ορθολογική χρήση της ενέργειας.

Από το κείμενο του σχεδίου του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 προκύπτει η ανάγκη διπλού συντονισμού της περιβαλλοντικής δράσης. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη, ότι, όσο αυξάνει η ρυθμιστική παρέμβαση, σε θέματα περιβάλλοντος, της Ε.Ε. και της Πολιτείας, τόσο περισσότερο επιτελικός θα γίνεται ο ρόλος της δημόσιας διοίκησης αλλά και τόσο περισσότερο θα προκύπτει ανάγκη για αποκέντρωση εξειδικευμένων επιτελικών, η και ελεγκτικών λειτουργιών σε πληθώρα Ειδικών Υπηρεσιών η Οργανισμών η Περιφερειακών Δομών.

Όμως, στο κείμενο του σχεδίου, δεν γίνεται αναφορά για την ανάγκη, τις μεθόδους και την πρακτική διαδικασία διασφάλισης του συντονισμού της δράσης, με στόχο τη συμπληρωματικότητα, τη συνέργια και την αποφυγή επικαλύψεων, της πληθώρας αυτής των Ειδικών Υπηρεσιών, Οργανισμών, Περιφερειακών Δομών και πάσης φύσης Φορέων που θα έχουν αρμοδιότητες χάραξης και άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής.

¹⁴ Γνώμες της ΟΚΕ για Ε.Π. Τομεακά Γ' ΚΠΣ(59,60, 61, 64, 65, 66, 67, 68, 73, 74, 77).

"Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη του Αγροτικού Χώρου"-Γνώμη 27, Μάρτιος 1999, «Διαχείριση των Υδατικών Πόρων» (Γνώμη Πρωτοβουλίας), 2002. Προστασία και Διαχείριση των Υδάτων-Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Οκτώβριος 2003 "Διεύρυνση και μεταρρύθμιση αγροτικής πολιτικής" – Γνώμη 103, 2003. "Τομείς Προτεραιότητας ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2005" - Γνώμη 129, Μάρτιος 2005. "Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας" Γνώμη 140, Οκτώβριος 2005.

Παρόμοιος, όμως, συντονισμός απαιτείται και προκειμένου για συναρμόδια Υπουργεία, ειδικότερα, μάλιστα, σε θέματα διασφάλισης της αναγκαίας συνέργειας των δράσεων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, το ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ. Η ΟΚΕ επισημαίνει, ότι, η αναφορά στο συντονισμό αυτό, υπό μορφή παραδείγματος και μόνο, είναι ανεπαρκής, αφού θα πρέπει να συνδυασθεί και με τον αναγκαίο συντονισμό της δράσης της πληθώρας των φορέων που χαράσσουν και ασκούν περιβαλλοντική πολιτική.

Λ. Η ενίσχυση του αγροτικού τομέα είναι άμεσης προτεραιότητας¹⁵

Το περιβάλλον στο οποίο καλείται να προσαρμοστεί και να αναπτυχθεί ο αγροτικός τομέας της χώρας μας στη νέα προγραμματική περίοδο χαρακτηρίζεται ως εξαιρετικά ευμεταρλητό. Στο διεθνή χώρο και ιδιαίτερα στις διεθνείς σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαγράφονται σημαντικές εξελίξεις, που έχουν επηρεάσει και αναμένεται να επηρεάσουν περισσότερο στο μέλλον, τον τρόπο και τα μέσα με τα οποία η ΕΕ στηρίζει τη γεωργία της. Στον ευρωπαϊκό χώρο, οι αποφάσεις για την πρόσφατη αναθεώρηση της ΚΑΠ τίθενται σε αμφισβήτηση και όπως φαίνεται η κοινή αγροτική πολιτική θα αποτελεί στο εξής αντικείμενο διαρκούς διαπραγμάτευσης και συνεχών αλλαγών, οι οποίες δεν αποκλείεται να οδηγήσουν και σε μια νέα μεταρρύθμισή της. Σε εγχώριο επίπεδο οι εξελίξεις δείχνουν επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας και εμμονή σε συσσωρευμένα προβλήματα και αδυναμίες.

Η εμπειρία του αγροτικού τομέα της χώρας από την εφαρμογή του Γ΄ ΚΠΣ εντοπίζει διάφορες ανεπάρκειες ή και παραλείψεις, που είχαν ως αποτέλεσμα σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων, αδυναμία επίτευξης στόχων και έλλειμμα σύνδεσης με τις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της νέας ΚΑΠ.

Το ΕΣΠΑ πρέπει να αποτελεί εργαλείο οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης, ώστε να αρθούν οι περιφερειακές ανισότητες. Στο πλαίσιο αυτό, η στήριξη του αγροτικού τομέα, που αποτελεί ισχυρή παράμετρο διατήρησης της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής μεγάλων περιοχών της χώρας, θεωρείται επιλογή αποφασιστικής σημασίας για την περιφερειακή ανάπτυξη. Είναι σημαντικό οι προτεραιότητες του αγροτικού τομέα να είναι ευδιάκριτες και να υπάρχει

¹⁵ "Διεύρυνση και μεταρρύθμιση αγροτικής πολιτικής" – Γνώμη 103, 2003.

αντιστοίχισή τους με συγκεκριμένες δράσεις, ώστε να διευκολύνεται η μελλοντική παρακολούθηση και αποτίμηση των εφαρμοζόμενων πολιτικών.

Συνοπτικά οι τρεις κυρίαρχες προτεραιότητες για τον αγροτικό τομέα οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ευόδωση των βασικού στόχου είναι:

α) Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων από την πρωτογενή παραγωγή έως και τα τελικά αγροτο-διατροφικά προϊόντα

Η πολιτική ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας συναρτάται άμεσα με την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, την ενδυνάμωση του ρόλου της αγοράς, την προώθηση πολιτικών στήριξης της ποιότητας, τη δημιουργία γνώσης και την ανάδειξη των νέων αγροτών ως αιχμή του δόρατος της αγροτικής πολιτικής. ~~Πρόκειται για αλληλοσυμπληρούμενες καταυθύνσεις πολιτικής, συνεχώς~~ εξελισσόμενες και προσαρμόσιμες στους νέους όρους και ανάγκες, που διαμορφώνονται σε εγχώριο, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

β) Περιβάλλον

Η ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων κατά τη διαδικασία παραγωγής αγροτικών προϊόντων αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του νέου αγροτικού μοντέλου. Η σύνδεση της καταβολής ενισχύσεων με την υιοθέτηση υψηλών προδιαγραφών περιβαλλοντικής προστασίας και η ανάγκη υλοποίησης συλλογικών και ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στην ύπαιθρο, επιβάλλει την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του αγροτικού κόσμου στη φιλοσοφία αυτή.

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης για την προστασία και διαρκή βελτίωση του περιβάλλοντος, από κοινού με την εξειδίκευση της περιβαλλοντικής πολιτικής ανά κλάδο, θα πρέπει να αποτελέσει βασική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ. Η τήρηση διεθνών προτύπων, που προβλέπουν μεταξύ άλλων την υποχρεωτική εφαρμογή μέτρων πρόληψης της ρύπανσης και κανόνων διασφάλισης ποιότητας, τη δυνατότητα ανίχνευσης των επιβλαβών ουσιών σε κάθε στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας συμπεριλαμβανομένων και των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών και την προστασία των αγροτών από τη χρήση αγροχημικών, εντάσσεται στην ίδια αυτή λογική της βελτιωμένης περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Η ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων γίνεται το πλαίσιο ανάδειξης και άλλων στοχεύσεων. Ιδιαίτερη σημασία αποκτούν οι επενδύσεις, που αφορούν στην ασφάλεια και υγιεινή των τροφίμων σε όλο το φάσμα της διατροφικής αλυσίδας,

καθώς και η εγκατάσταση και λειτουργία ολοκληρωμένων συστημάτων ανιχνευσιμότητας-ιχνηλασιμότητας σε όλα τα στάδια παραγωγής, μεταποίησης και διανομής τροφίμων και ζωοτροφών.

Όσον αφορά, τέλος, στην προώθηση της καλλιέργειας ενεργειακών φυτών και κατ'επέκταση στα βιοκαύσιμα και στη βιοενέργεια – το κέρδος από την καλλιέργειά τους θα είναι πολύπλευρο, καθώς ο πληθυσμός της υπαίθρου θα μείνει στον τόπο του, η χώρα θα βελτιώσει το επίπεδο της ενεργειακής αυτονομίας της, αλλά και το ίδιο το περιβάλλον θα προστατευθεί σημαντικά.

γ) Υιοθέτηση δέσμης αναπτυξιακών μέτρων, στο πλαίσιο μίας στρατηγικής για τον αγροτικό τομέα που στηρίζει την αγροτική ανάπτυξη και λειτουργεί συμπληρωματικά στην ΚΑΠ. Το πλαίσιο της δέσμης αναπτυξιακών μέτρων απαιτεί ορισμένες σαφείς προϋποθέσεις:

(i) Ικανή και αποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση, υιοθέτηση αποκεντρωμένων συστημάτων διαχείρισης, επιδίωξη απλούστευσης των διαδικασιών με πρωταρχικό στόχο την εξυπηρέτηση του παραγωγού.

(ii) Υποστήριξη του δικτύου των αγροτικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων και ενίσχυση του ρόλου τους εκτός του τομέα της διακίνησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων και στον τομέα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στα μέλη τους (πληροφόρηση για την εξέλιξη των τάσεων της αγοράς των αγροτικών προϊόντων, ποιότητα των προϊόντων από το στάδιο της παραγωγής μέχρι την τελική τους διάθεση στον καταναλωτή...).

(iii) Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ελληνικής γεωργίας, με επιδίωξη την αύξηση των επενδύσεων – δημόσιων και ιδιωτικών, εκεί που αντικειμενικά προσφέρονται ευκαιρίες ανάπτυξης, με σκοπό τον περιορισμό του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου των αγροτικών προϊόντων.

(iv) Επάρκεια πόρων και κυρίως κατάλληλη αξιοποίησή τους.

Οι προτεινόμενες θεσμικές και οργανωτικές προσαρμογές είναι οι ακόλουθες:

- Η δημιουργία ενός Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης για τις επενδύσεις στον αγροτικό τομέα, ώστε να σταματήσει η εργασιακή υπερφόρτωση της κεντρικής διοίκησης και οι απορρέουσες από αυτήν καθυστερήσεις.

- Η απλοποίηση των διαδικασιών με την κατάργηση του ιδιαίτερα χρονοβόρου καθεστώτος της προέγκρισης.

- Η θεσμοθέτηση, τέλος, της ενεργότερης συμμετοχής των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων στις Επιτροπές Παρακολούθησης, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ουσιαστικής παρέμβασής τους σε θέματα που εμπíπτουν στα αντικείμενα ενδιαφέροντός τους. Κρίνεται αναγκαία η αλλαγή των διαδικασιών για την αποτελεσματικότερη λειτουργία των θεσμών διαβούλευσης, ώστε να μη λειτουργούν απλώς ως όργανα επικύρωσης ήδη ειλημμένων αποφάσεων.

- Ο συντονισμός του ΕΣΠΑ με ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ.

Επίσης η ΟΚΕ θεωρεί *ως μείζονος σημασίας* τις προβλέψεις του κεφ. 4 του σχεδίου του ΕΣΠΑ 2007 – 2013. Η εμπειρία από την εφαρμογή του Γ΄ ΚΠΣ σε σχέση με τη διασφάλιση της συμπληρωματικότητας και συνοχής των χρηματοδοτούμενων από τα Κοινωνικά Ταμεία δράσεων αλλά και οι συναφείς ανάγκες ενδάρτυσης της συνέργιας μεταξύ των διαρθρωτικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης, αγροτικής ανάπτυξης και αλιείας, επιβάλλουν, πλέον, την έγκαιρη λήψη ειδικής *συναφούς μέριμνας*. Η ΟΚΕ συμφωνεί, ότι, η μέριμνα αυτή οφείλει να καταστεί *σαφής και αποτελεσματική* τόσο στη φάση του στρατηγικού σχεδιασμού και της κατάρτισης του ΕΣΠΑ όσο και στη φάση του προγραμματισμού και της κατάρτισης των τομεακών και των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Είναι χαρακτηριστικό της μέχρι σήμερα επιδειχθείσης, στη χώρα μας, πολιτικής και οικονομικής αντίληψης αλλά και της αντίστοιχης πολιτικής πρακτικής, ότι, στη διάρκεια των τελευταίων ετών: στην Ε-15, παρά το ότι ο αγροτικός πληθυσμός καλύπτει μόλις το 3 – 5 % του συνολικού, κατά χώρα, πληθυσμού, διαπιστώνεται ελαφρώς ανοδική (περί το 2 %) η ετησίως παραγόμενη προστιθέμενη αξία, από τον αγροτικό τομέα, ενώ, αντίθετως, ενώ στην Ελλάδα, με 4πλάσιο έως 5πλάσιο αγροτικό πληθυσμό (περί το 14 – 15 % του συνολικού πληθυσμού της χώρας), διαπιστώνεται μείωση της ετησίως παραγόμενης, από τον αγροτικό τομέα, προστιθέμενης αξίας περί το 4 %.

Η συρρίκνωση αυτή της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας του αγροτικού τομέα επιφέρει αντίστοιχη επιβράδυνση και του γενικού αναπτυξιακού ρυθμού της χώρας και συνεπώς, πρέπει να αντιμετωπισθεί χωρίς καθυστέρηση και με τρόπο αποτελεσματικό.

Οι αναγκαιότητες αυτές *δικαιολογούν τη συγκρότηση και λειτουργία ενός συντονιστικού μηχανισμού* που θα επιδιώκει τη μεγαλύτερη δυνατή συνέργια των

διαρθρωτικών πολιτικών με τις πολιτικές απασχόλησης, αγροτικής ανάπτυξης και αλιείας.

Εξάλλου, η προώθηση των διαφωνιών που μπορεί να προκύπτουν, εκάστοτε, στην αρμόδια Διυπουργική Επιτροπή, παρέχει τη δυνατότητα σύνθεσης των διϊστάμενων απόψεων και οριστικής επιλογής της προσφορότερης κατά περίπτωση συγκεκριμένης λύσης.

Η ΟΚΕ κρίνει χρήσιμο να επισημάνει, ότι στο κείμενο του σχεδίου του ΕΣΠΑ (σελ. 74 και 76), καταγράφονται *ενδεικτικά* οι πρωταρχικοί τομείς που έχουν αναγνωρισθεί και χρήζουν συντονισμού για να εξασφαλισθεί η συμπληρωματικότητα και η ολοκληρωτική επικάλυψη των χρηματοδοτικών παρεμβάσεων. Η διατύπωση αυτή του κειμένου δεν αφήνει αμφιβολίες, ότι, *η καταγραφή των πρωταρχικών αυτών τομέων έχει γίνει με εμπειρικά κριτήρια*. Κατά την άποψη της ΟΚΕ, όμως, απαιτείται *βαθύτερη προσέγγιση του θέματος και αναλυτικότερες επεξεργασίες* για τον πληρέστερο εντοπισμό και την αντίστοιχη καταγραφή των τομέων στους οποίους διαπιστώνονται ανάγκες αυξημένης συμπληρωματικότητας και συνέργιας. Η απαιτούμενη βαθύτερη προσέγγιση και διερεύνηση του θέματος οφείλει να χρησιμοποιήσει, σχετικώς, τα κριτήρια των αναπτυξιακών αναγκών και των ανάλογων επιλογών εφαρμογής των αναγκαίων πολιτικών με διυπουργική συνεργασία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΟΜΕΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΠΣ 2000 - 2006

ΚΩΔ. Ε.Π.	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΕΣΜΕΥΣΗ	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΠΟΣΟ ΝΟΜΙΚΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΠΡΑΓΜ/ΣΣΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
		ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΥΠΟΒΛ/ΝΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΥΠΟΒΛ/ΝΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (%)	ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (%)	ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ (%)	ΔΑΠΑΝΕΣ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΠΡΑΓΜ/ΣΣΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ (%)
		(1)	(2)	(3)=(2)/(1)	(4)	(5)=(4)/(1)	(6)	(7)=(6)/(1)	(8)	(9)=(8)/(1)
1	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	2.728.907.617	2.530.983.932	93%	2.349.447.391	86%	1.861.443.654	68%	1.302.863.656	48%
2	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	2.186.783.147	2.076.778.922	95%	1.961.098.994	90%	1.682.175.083	77%	1.069.190.544	49%
3	ΟΔΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ, ΛΙΜΕΝΕΣ, ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	6.769.354.503	5.562.575.976	82%	5.472.000.376	81%	4.091.436.258	60%	3.061.110.599	45%
4	ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ, ΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ, ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ	2.587.600.380	2.557.440.311	99%	2.299.595.630	89%	1.557.578.469	60%	987.366.640	38%
5	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	3.216.585.740	3.764.358.052	117%	3.614.532.259	112%	2.420.145.380	76%	1.390.448.811	43%
6	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	2.136.211.026	2.914.358.887	136%	2.889.491.267	135%	1.521.450.072	71%	907.282.902	42%
7	ΑΛΙΕΙΑ	344.173.743	339.007.754	98%	309.132.656	90%	219.544.706	64%	149.029.227	43%
8	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	551.300.075	542.187.841	98%	489.336.962	89%	282.125.486	51%	176.644.409	32%
9	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	685.400.000	883.993.624	129%	657.006.475	96%	460.692.318	67%	276.873.335	40%
10	ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ	513.306.663	598.381.065	117%	518.587.164	101%	323.367.910	63%	216.258.682	42%
11	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	2.277.999.150	2.640.538.863	116%	2.447.066.617	107%	1.252.548.774	55%	824.990.831	36%
25	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	117.669.612	86.790.983	74%	79.132.183	67%	48.549.963	39%	32.116.434	27%
	ΣΥΝΟΛΟ	24.115.291.656	24.497.396.210	102%	23.086.427.974	96%	15.728.068.073	65%	10.394.176.070	43%

* Η στήλη (1) αναφέρεται στην αναθεωρημένη δημόσια δαπάνη όπως προέκυψε από την αναθεώρηση του Οκτωβρίου 2005

** Οι στήλες (1) έως και (9) αναφέρονται αποκλειστικά στα στοιχεία που είναι καταχωρημένα στο ΟΠΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΠΡΟΟΔΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΠΣ 2000 - 2006

ΚΩΔ. Ε.Π.	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ ΥΠΟΒΛΗΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΥΠΟΒΛΗΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (%)	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (%)	ΠΟΣΟ ΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ (%)	ΠΡΑΓΜ/ΣΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΡΑΓΜ/ΣΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ (%)
		(1)	(2)	(3)=(2)/(1)	(4)	(5)=(4)/(1)	(6)	(7)=(6)/(1)	(8)	(9)=(8)/(1)
12	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ	1.031.130.363	1.020.145.653	99%	978.276.016	95%	648.021.247	63%	413.295.745	40%
13	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1.281.826.425	1.530.291.390	119%	1.435.102.306	112%	876.431.662	68%	523.284.232	41%
14	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	545.224.736	642.921.593	118%	533.665.742	98%	351.321.435	64%	206.258.740	38%
15	ΗΠΕΙΡΟΥ	659.096.177	708.714.099	108%	651.993.702	99%	437.881.577	66%	220.129.276	33%
16	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	781.949.915	826.370.689	106%	790.288.760	101%	501.201.074	64%	303.957.373	39%
17	ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	358.984.301	481.029.636	134%	308.901.131	86%	200.031.122	56%	110.625.149	31%
18	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	721.923.246	696.649.059	96%	668.273.713	93%	420.231.936	58%	282.397.855	39%
19	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	719.779.470	1.401.207.440	195%	916.739.353	127%	494.751.117	69%	293.278.015	41%
20	ΑΤΤΙΚΗΣ	1.573.716.229	1.683.813.454	107%	1.566.750.777	100%	1.146.941.980	73%	879.515.524	56%
21	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	630.516.376	682.676.546	108%	600.338.505	95%	393.401.311	62%	211.357.558	34%
22	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	512.100.668	587.222.536	115%	503.261.532	98%	314.011.589	61%	172.583.373	34%
23	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	547.200.809	582.966.168	107%	514.441.116	94%	333.801.799	61%	190.473.047	35%
24	ΚΡΗΤΗΣ	730.878.569	672.367.371	92%	650.413.379	89%	424.751.304	58%	298.239.418	41%
	ΣΥΝΟΛΟ	10.094.327.284	11.516.375.634	114%	10.118.446.032	100%	6.542.831.593	65%	4.105.395.305	41%

* Η στήλη (1) αναφέρεται στην αναθεωρημένη δημόσια δαπάνη όπως προέκυψε από την αναθεώρηση του Οκτωβρίου 2005

** Οι στήλες (1) έως και (9) αναφέρονται αποκλειστικά στα στοιχεία που είναι καταχωρημένα στο ΟΠΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΠΡΟΟΔΟΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ 2000 - 2006

ΚΩΔ. Κ.Π.	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ	ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ ΥΠΟΒΛΗΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΥΠΟΒΛΗΤΩΝ ΕΡΓΩΝ (%)	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (%)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ (%)	ΠΡΑΓΜ/ΣΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (ΔΗΜ. ΔΑΠ.)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΡΑΓΜ/ΣΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ (%)
		(1)	(2)	(3)=(2)/(1)	(4)	(5)=(4)/(1)	(6)	(7)=(6)/(1)	(8)	(9)=(8)/(1)
1	LEADER+	255.778.400	251.022.683	98%	249.091.208	97%	172.236.918	68%	102.680.483	40%
2	EQUAL	141.251.103	76.861.023	54%	76.174.876	54%	72.950.983	52%	59.395.683	42%
3	URBAN - ΠΕΡΑΜΑ	12.733.334	8.125.347	64%	8.125.346	64%	6.905.241	54%	4.380.108	34%
4	URBAN - ΚΟΜΟΤΗΝΗ	10.866.667	8.107.167	75%	8.107.167	75%	5.783.060	53%	4.386.542	40%
5	URBAN - ΗΡΑΚΛΕΙΟ	10.913.948	8.517.220	78%	8.137.620	75%	6.644.968	61%	5.160.424	47%
6	INTERREG III A ΕΛΛΑΔΑ - ΠΓΔΜ	97.333.333	89.739.936	92%	49.352.088	51%	31.554.111	36%	26.214.662	27%
7	INTERREG III A ΕΛΛΑΔΑ - ΚΥΠΡΟΣ	71.543.878	49.598.509	69%	48.184.309	67%	31.240.759	44%	30.218.141	42%
8	INTERREG III A ΕΛΛΑΔΑ - ΑΛΒΑΝΙΑ	120.000.000	84.343.194	70%	62.991.951	52%	41.925.846	36%	30.249.463	25%
9	INTERREG III A / PHARE CBC ΕΛΛΑΔΑ - ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	248.135.496	222.623.384	90%	210.715.970	85%	169.324.377	68%	120.111.411	48%
10	INTERREG III A ΕΛΛΑΔΑ-ΤΟΥΡΚΙΑ	46.664.004	1.252.752	3%	1.182.752	3%	70.000	0%	29.835	0%
11	INTERREG III A ΕΛΛΑΔΑ-ΙΤΑΛΙΑ	144.954.070	64.097.703	44%	64.097.703	44%	39.361.958	27%	26.437.357	18%
12	INTERREG III B ARCHIMED	119.578.164	2.950	0%	2.950	0%	2.950	0%	2.950	0%
	ΣΥΝΟΛΟ	1.279.752.397	864.291.868	68%	786.163.940	61%	521.901.171	46%	409.267.059	32%

** Οι στήλες (1) έως και (9) αναφέρονται αποκλειστικά στα στοιχεία που είναι καταχωρημένα στο ΟΠΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ, ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ

	2002	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	2003	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	2004
Αν. Μακεδονία & Θράκη	10.156	7,25	10.892	4,60	11.392
Κεντρική Μακεδονία	12.837	7,56	13.806	7,65	14.862
Δυτική Μακεδονία	13.366	11,16	14.858	7,46	15.967
Θεσσαλία	11.680	11,56	13.030	7,80	14.046
Ήπειρος	10.684	10,38	11.793	6,98	12.616
Ιόνια Νησιά	12.006	7,47	12.902	7,97	13.931
Δυτική Ελλάδα	10.070	9,01	10.976	8,28	11.885
Στερεά Ελλάδα	18.476	7,68	19.895	6,12	21.113
Πελοπόννησος	12.339	7,34	13.244	6,02	14.041
Αττική	13.959	7,62	15.022	8,86	16.353
Βόρειο Αιγαίο	12.623	13,51	14.329	9,47	15.685
Νότιο Αιγαίο	14.713	2,69	15.108	5,71	15.971
Κρήτη	12.685	8,49	13.761	9,28	15.038
Σύνολο	13.059	8,1	14.110	7,90	15.222

Πηγή: ΕΣΥΕ (2006) ποσά σε ευρώ, τρέχουσες τιμές